

Helene Hardenstedt, Lina Ponnert och Stig Linde

Relationell delaktighet i familjehemsvården

Ungdomars strategier i mötet med en ständigt föränderlig publik

This article is based on interviews with youth in foster care, exploring their experiences of participation in interactions with social services. The study examines how youth perceive invitations to participate—both formal and informal—and how these invitations shape their sense of agency. The analysis elaborates Henze-Pedersen and Bengtsson's (2024) theoretical model of children's participation within the statutory context of social work, which conceptualizes various types of audiences for young people's voices. We identify two principal audience types: the responsive and the unresponsive. The responsive audience is characterized by attentiveness, loyalty, and a problem-solving orientation, whereas the unresponsive audience is perceived as distant, uncomprehending, and inaccessible. The findings demonstrate that the youth develop and employ strategies such as relational influence and strategic networking to manage and affect their circumstances. These are interpreted as active forms of participatory agency. In contrast, the decision to withdraw from relational engagement is understood as a passive coping mechanism in response to a persistently shifting and often unfamiliar audience. By elucidating the characteristics of different audience types, the article highlights how young people must continuously position themselves in relation to multiple audiences. This includes the strategic use of relational influence to enhance their participation. The role of the social worker emerges as particularly complex, functioning as a constantly changing audience—at times responsive, at other times unresponsive. This article contributes to a deeper understanding of children's agency and the relational constitution of participation within the context of social services.

Keywords: children in foster care, child participation, specialized social services, strategies, agency

Helene Hardenstedt är doktorand, Socialhögskolan, Lunds universitet

Lina Ponnert är docent i socialt arbete, universitetslektor, Socialhögskolan, Lunds universitet

Stig Linde är universitetslektor, Socialhögskolan, Lunds universitet

Kontakt: *Helene.hardenstedt@soch.lu.se*

Introduktion

Familjehemsplacering är den vanligaste placeringsformen för barn och unga i Sverige som behöver bo utanför det egna hemmet och socialtjänsten ansvarar för att barnen görs delaktiga i beslut som rör dem.

Barn i kontakt med socialtjänsten har rätt till relevant information, att ges möjlighet att uttrycka sin åsikt, och deras åsikt ska också tillmätas betydelse utifrån ålder och mognad (3 kap. 1–3 §§ SoL; 36 § LVU). När barnets bästa bedöms ska hänsyn också tas till barnets åsikter (3 kap. 1 § SoL). Motsvarande rättigheter finns i barnkonventionen (artikel 3 och 12). Trots detta visar både svenska och internationella studier att barn i mötet med socialtjänsten sällan känner sig tillräckligt delaktiga (se t.ex. Heimer, Näsman & Palme 2018; Lindahl 2019; McTavish et al. 2022; McCafferty & Mercado Garcia 2024). Det kan exempelvis handla om bristfällig information om orsak till placeringen och vad familjehemsvård innebär (Hayes et al. 2024; McTavish et al. 2022; Saarnik 2021; se även Socialstyrelsen 2021). Administrativa frågor tenderar också att styra möten snarare än det barn och socialsekreterare önskar tid att prata om (Hultman & Wissö 2023; Hardenstedt et al. 2025).

Delaktighet är ett svårfångat begrepp som kan tolkas och definieras på flera olika sätt, både i praxis och i forskning men relateras ofta till barns rättigheter enligt barnkonventionen (Skauge, Storhaug & Mortensen 2021). En utgångspunkt i denna studie är att delaktighet inte bara är en juridisk rättighet för barn, utan också något som förutsätter handlingar (James & James 2012, s. 86), där barn är aktörer som på olika sätt agerar och navigerar i mötet med socialarbetare (se t.ex. Markström 2024). Kvalitén på relationen mellan barn och socialsekreterare har också visat sig vara central för att barn ska känna sig delaktiga (McCafferty & Mercado Garcia 2024). Hög arbetsbelastning och personalomsättning kan därmed försämra möjligheterna för barns delaktighet (Bergman & Sandahl 2020; Fylkenes et al. 2021; Hultman & Wissö 2023; Lindahl 2019; McTavish et al. 2022). Barnavården i Sverige präglas både av hög personalomsättning och en organisatorisk specialisering där flera socialsekreterare ansvarar för olika delar av handlägningsprocessen (Steive et al. 2024). Tidigare nationella tillsynsgranskningar har visat på brister gällande placerade barn möjlighet till enskilda samtal med socialsekreterare och stora variationer i hur tillgänglig socialsekreteraren är (IVO 2018; Socialstyrelsen 2021), men också att placerade barn tycker en nära kontakt med socialsekreteraren är viktig (IVO 2018; Socialstyrelsen 2021). Denna artikel syftar till att utforska och förstå hur familjehemsplacerade ungdomar upplever och förhåller sig till olika relationella förutsättningar för delak-

tighet i mötet med socialtjänsten. Hur kan ungdomars upplevelser av delaktighet och brist på delaktighet i mötet med socialtjänsten förstås som relationellt fenomen? Vilka förhållningssätt och strategier ger familjehemsplacerade ungdomar uttryck för att de använder för att kunna hantera och påverka sin situation i mötet med socialtjänsten som publik?

Kunskapsläge

Familjehemsplacering är en väl etablerad insats i många västländer, och systematiska studier visar på återkommande teman relaterat till barnens upplevelser av delaktighet. En forskningsöversikt baserad på kvalitativa studier från 11 höginkomstländer (inklusive Sverige) utifrån familjehemsplacerade barns egna perspektiv, visar att de förknippar delaktighet med att vuxna *informerar/berättar saker* för barnet, *förbereder* barnet (inför förändringar/flytta), att vuxna *ställer frågor* till barnet om saker som är relevanta i barnets liv, att *barn får stöd i att uttrycka sig* och att vuxna *aktivt försöker förstå barns tankar, behov, känslor och beteenden* och försöker inkludera dem i *beslutsprocesser* (McTavish et al. 2022). En norsk studie, baserad på fritextsvar från 178 familjehemsplacerade barn (11-18 år) visar att de förknippar adekvat hjälp och stöd med att vuxna både möjliggör barnens delaktighet och bygger förtroendefulla relationer till dem (Fylkesnes et al. 2021). Att *möjliggöra delaktighet* genom att ta barnets perspektiv och låta deras röst få betydelse var det vanligaste temat, följt av att bygga *förtroendefulla relationer* (ibid.). För att kunna skapa förtroendefulla relationer framhålls tillgänglighet, ärlighet (tydlighet och öppenhet med information) samt att vara snäll och humoristisk, det vill säga kunna använda värme och skratt (ibid.). Att socialsekreteraren *tar sig tid, lyssnar och förstår* lyfts också fram som centrala aspekter av familjehemsplacerade barn i en svensk studie som fokuserat umgänge med familj under placeringen (Bergman & Sandahl 2020). Familjehemsplacerade barn uttrycker också att det kan vara svårt att uttrycka hur de faktiskt känner i möte med socialsekreterare, att de *kan känna sig hindrade att prata utifrån lojalitetskonflikter och vetskapen om att allt de säger dokumenteras* (Hultman & Wissö 2023). I barnavårdsutredningar har socialsekreterare formellt ofta ett samtal med barnet, men sällan flera barnsamtal (Pålsson, Leviner & Wiklund 2025). En svensk studie visar att interventioner matchar familjens problematik bättre när barns beskrivningar får vara med och påverka problembeskrivningen (Heimer, Näsman & Palme 2018).

Det finns begränsat med forskning om barns aktörskap och delaktighet i mötet med socialtjänst. Markström (2024) visar i två intervjustudier att delaktighet är något som

görs i mötet mellan barn och socialsekreterare (och andra vuxna) när barn erhåller öppenvårdsinsats. Barns delaktighetshandlingar kan kategoriseras som *tillåtna* dvs. sådana som efterfrågas av socialtjänsten, (t.ex. välja plats för samtalet) och *handlingar som tänjer på gränserna* där barn exempelvis agerar passivt eller söker alternativa vägar för stöd (Markström 2024). *Handlingar som stör ordningen* är när barn visar motstånd eller protesterar mot vuxnas makt (ibid). En litteraturöversikt visar att när unga upplever bristande delaktighet i institutionsvård, kan det resultera i både *motstånd/oppositionellt beteende* och *passivitet* där unga slutar ställa frågor eller ifrågasätta besluten (Brummelaar et al. 2018). Unga kan också uppleva *förvirring* när de inte förstår hur beslutet relaterar till deras specifika situation (ibid). En studie som fokuserat familjehemsplacerade ungdomars strategier för att hantera övergången till vuxenliv inför och efter att placeringen upphör visar hur unga navigerar både mot resurser i omvärlden och resurser inom dem själva, och att ungas strategier kontinuerligt förhandlas och förändras över tid (Bengtsson 2022; Bengtsson et al. 2018). En strategi för att hantera övergången till vuxenlivet var att omstrukturera sitt sociala nätverk; genom att t.ex. behålla kontakten med familjehemsföräldrar eller återuppta kontakt med biologiska familjen (ibid). Även om fokus för studien inte var delaktighet, visar den på hur relationer utgör en central resurs för familjehemsplacerade unga, som de aktivt förhåller sig till. Edman (2025) har observerat och studerat barns delaktighet utifrån faktiska interaktioner i terapeutiska öppenvårdssamtal och visar hur delaktighet kan ta sig olika uttryck, allt från att barnet besvarar en fråga (participatory involve-ment), uttrycker en åsikt (positional involvement) eller känslor (emotional involve-ment), vilket troligtvis också har bäring för familjehemsplacerade barn i möten med socialsekreterare.

Barns aktörskap och delaktighet i socialtjänsten som teoretiska utgångspunkter

Inom barndomssociologin används "aktörskap" för att framhålla barn som handlings-kraftiga individer som aktivt bidrar till att konstruera och forma sina liv och påverka sin omgivning (se t.ex. James 2011; James & James 2012). Vuxna har dock formellt stor makt över barns liv, vilket inte minst gäller socialtjänstens roll som beslutsfattare (Henze-Pedersen & Bengtsson 2024). De danska forskarna Henze-Pedersen och Bengtsson (2024) har utarbetat en modell för barns delaktighet, anpassad till social-tjänstens myndighetskontext. I en vidareutveckling av Lundys (2007) rättighetsbase-rade delaktighetsmodell betonar Henze-Pedersen och Bengtsson (2024) *kontextens betydelse* för barns delaktighet. Centrala begrepp i Henze-Pedersen och Bengtssons

modell utgörs av komponenterna *utrymme och tid* att uttrycka sina åsikter, *röster* (i plural), *direkta och indirekta "audiences"* (i plural) vilket översatts till "tilhørere" (motsvarande åhörare eller lyssnare) (Henze-Pedersen & Mikuta 2025), dvs. några som lyssnar, samt *lagstadgad makt kopplad till inflytande* dvs. möjlighet att påverka beslut. Åhörare ska således förstås som aktörer som både kan och bör lyssna aktivt och ge adekvat respons på det ungdomarna uttrycker. Modellen belyser bland annat hur socialarbetare har ansvar och makt över beslut som rör barns skydd, där behov av akuta åtgärder tidsmässigt kan begränsa utrymmet för barn att komma till tals och barns inflytande.

Modellen visar att barnet ofta är kopplat till flera professionella "åhörare" både inom och utanför socialtjänsten, där socialarbetaren som hanterar ärendet agerar som "direkt" eller "primär" åhörare, som tillhandahåller information om barnet till indirekta åhörare. Genom begreppet "röster" påvisas hur socialtjänsten behöver beakta både barnets röst och andras röster som föräldrars och andra professionellas (Henze-Pedersen & Bengtsson 2024). Samma författare påtalar i en forskningsöversikt också att delaktighet kan vara *formell* och *informell*, där formell delaktighet åsyftar det lagstadgade medan informell delaktighet snarare syftar på att skapa trygga förutsättningar för barnet (Bengtsson & Henze-Pedersen 2022).

Med utgångspunkt i Henze-Pedersens och Bengtssons (2024) modell har vi undersökt hur de familjehemsplacerade ungdomarna upplever och förhåller sig till delaktighet i socialtjänstens kontext och i relation till socialsekreterare som den direkta åhörare de möter. Detta gör att också begreppet barns aktörskap är ett centralt begrepp för studien.

Metod

Artikelns empiri består av fem semistrukturerade intervjuer med ungdomar med erfarenhet av familjehemsplacering; här benämnda Hannah, Kalle, Conrad, Lillemor och Elin. Fyra ungdomar var i åldern 16–17 år medan en hade hunnit fylla 19 år vid intervjun. Skälen till deras placering i familjehem varierade. Trots varierande bakgrunder hade ungdomarna gemensamma erfarenheter av att behöva anpassa sig till nya miljöer och hantera osäkerheten kring både placeringar och omplaceringar. Tre av ungdomarna har varit i familjehem över fem år, två har också erfarenhet av HVB-placering. Alla har erfarenhet av minst en flytt mellan placeringsformer (som jourhem/familjehem/HVB) eller mellan olika familjehem. Samtliga genomför studier på gymnasial nivå och har enligt egen uppgift klarat sig bra i skolan.

Studien har etikprövats av Etikprövningsmyndigheten (Dnr 2022-00999-01 och Dnr 2022-07146-02). Intervjuerna baserades på en intervjuguide med fokus på: innebörd av delaktighet, inflytande och att bli lyssnad på samt egna erfarenheter av detta. Vidare ställdes frågor om erfarenheter av att möta flera socialarbetare i olika yrkesroller. Samtliga ungdomar fick välja mellan fysiskt eller digitalt möte, och en intervju genomfördes digitalt. För att ungdomarna skulle känna sig bekväma och trygga under intervjuerna genomfördes de fysiska intervjuerna i miljöer som ungdomarna själva valde; café, bibliotek, familjehem. Intervjuerna som genomfördes på bibliotek och café ägde rum avsides så att andra besökare inte kunde ta del av samtalet. Intervjuerna, som varade i 1–1,5 timmar, genomfördes av huvudförfattaren, spelades in och transkriberades i sin helhet.

Urval och rekrytering

Ungdomarna rekryterades från fem kommuner i samband med att fokusgruppsintervjuer genomfördes med utredande socialsekreterare, barnsekreterare och familjehemssekreterare inom ramen för en annan delstudie (Hardenstedt et al. 2025). Ett kriterium var att kommunerna skulle ha en organisatoriskt specialiserad barn- och familjehemsvård. Rekryteringen av informanter gjordes med hjälp av barnsekreterare, som har den mest frekventa kontakten med barnen. Storstadsregioner och kommuner med färre än 15 000 invånare exkluderades. Den ursprungliga planen var att intervjua cirka 10 ungdomar men svårigheter att rekrytera medförde ett lägre antal informanter samt att gruppen informanter även inkluderat en ungdom över 18 år. I kvalitativa studier är det dock inte personer som ger uttryck för ett fenomen som avgör dess relevans utan huruvida det kan bidra till förståelse för det som studeras.

Barnsekreterarna informerade ungdomarna om studien och förmedlade kontaktuppgifter till huvudförfattaren. Vid intervjuerna fick ungdomarna åter information om studiens syfte, hantering av personuppgifter samt möjligheten att avbryta medverkan samt att deras identitet inte skulle röjas och skriftligt samtycke inhämtades. Barnsekreteraren fick ingen återkoppling om vilka ungdomar som medverkade.

Analys

Inledningsvis genomfördes en tematisk analys av det empiriska materialet utifrån studiens frågeställningar, men analysen blev därefter mer teoretiskt styrd i slutet av analysprocessen. Återkommande analysmöten har ägt rum mellan författarna under analysprocessen där intervjuutskrift och preliminära tolkningar, teman och olika teoretiska raster har prövats, diskuterats och reviderats.

Huvudförfattaren har ansvarat för att genomföra och transkribera intervjuerna i sin helhet och för att i ett första steg ordna och sortera intervjumaterialet utifrån preliminära teman, inledningsvis med ett fokus på ungdomars strategier för delaktighet. Därefter lästes de transkriberade intervjuerna av samtliga författare utifrån begreppen *utrymme och tid*, *röster*, *indirekta och direkta åhörare* samt *inflytande och lagstadgad makt* utifrån Henze-Pedersen och Bengtssons (2024) modell. Fokus var att se hur modellen kunde användas för att förstå hur delaktighet tar sig uttryck inom socialtjänsten också ur de ungas perspektiv.

Då familjehemsplacerade ungas röster, och hur de själva upplever möjligheten att göra sin röst hörd i socialtjänstens kontext, är själva utgångspunkten för artikeln, har resultaten organiserats utifrån övriga kategorier i modellen; *utrymme och tid*; *åhörare* och *lagstadgad makt och inflytande*. Utifrån ungdomarnas perspektiv kan *alla* som de väljer att vända sig till med sina berättelser eller önskan om stöd primärt betraktas som åhörare (även om exempelvis utsagor från familjehem och föräldrar som rör barnets önskemål utifrån Henze-Pedersen och Bengtssons modell skulle kategoriseras som röster). Analysen fokuserar därmed vad i det relationella mötet som möjliggör "röst" och "inflytande" inom socialtjänsten.

Analysen resulterade i att kategorin "åhörare" utifrån respons kunde indelas i två idealtypiska huvudkategorier; *responsiv* och *ohörsam*. Den responsiva åhöraren kännetecknas av att vara en *inlyssnande och inkännande, trofast publik och problemlösande*. Den ohörsamma åhöraren kännetecknas istället av att i relation till ungdomarna utgöra en *främmande, oförstående* och/eller en *otillgänglig åhörare*. Utifrån detta ska socialtjänsten, som den åhörare som ska bemöta och agera på de ungas röster, inte förstås som fast i sin position, utan som rörlig, föränderlig och situationsbunden. Socialsekreterare byts ut, och relationer och förtroende mellan barn och socialsekreterare kan förändras över tid. I resultatdelen har vi valt att använda begreppet *publik* istället för *åhörare*, för att språkligt tydliggöra att ungdomarna i denna artikel förknippar *socialtjänsten* med *flera* och *skiftande* personer som ska motta deras berättelse (föränderlig direkt publik). En publik innefattar alltid mer än en person medan åhörare kan syfta på både en och flera personer. Medan en åhörare per definition lyssnar aktivt och kan ge respons, kan en publik vara mer eller mindre interagerande, och även distanserad, vilket resultaten också visar på. Begreppet publik ger oss därför möjligheten att kategorisera olika publikar, både sådana som faktiskt lyssnar och främjar delaktighet och publikar som inte agerar som det som kallas åhörare i Henze-Pedersen och Bengtssons modell.

Resultat och analys

I detta avsnitt presenterar vi resultaten utifrån kategorierna i Henze-Pedersens och Bengtssons modell (2024) och de underteman gällande publikationer som analysen mynnade ut i.

Utrymme och tid

När ungdomarna pratar om delaktighet framkommer både vikten av att få komma till tals, men också att utrymme att göra sin röst hörd är nära knuten till hur de upplever socialsekreteraren som publik och den tid de känt varandra. För att barn ska ges utrymme för att uttrycka sin röst, är en förutsättning därmed dels att de *formellt bjuds in* till att göra sin röst hörd, dels att de *upplever sig inbjudna* att göra det i betydelsen att ett tryggt rum skapas (jfr Bengtsson & Henze-Pedersen 2022 och begreppen formell respektive informell delaktighet). Den formella dimensionen av inbjudan (till delaktighet) kan därmed kopplas till olika reglerade faktorer inom socialtjänstens system, medan den informella dimensionen av inbjudan är relationell och präglas av interaktioner som bygger på relationer och tillit (ibid).

Att överhuvudtaget bjudas in till samtal och diskussion inför beslut lyfts av de unga fram som en viktig aspekt av delaktighet. Hannah menar att delaktighet i kontakten med socialtjänsten innebär *"Att man typ är med och bestämmer och typ pratar"*, men säger också att *"socialtjänsten är väl inte så bra på att ta in barn i sina diskussioner med familjehem och så här...göra så att barnet är delaktigt som de egentligen borde."*

Flera lyfter att delaktighet handlar om att bli lyssnad på och involveras i processen, inte nödvändigtvis om att få bestämma (jfr Fylkesnes et al. 2021), även om de också hade önskat få bestämma mer. Kalle menar att barn behöver få tycka och tänka till om de hem de ska placeras i *"för om man inte gillar varandra så är det väldigt svårt för barnet att säga det rakt ut."* Samtidigt lyfter han att *"delaktighet är att man får bestämma...inte att man får bestämma utan att man får vara med och tycka och tänka"*. Detta skulle också kunna ses som ett uttryck för en medvetenhet om socialtjänstens lagstadgade makt, att han inte kan förvänta sig full beslutanderätt i mötet med socialtjänsten. Kalles erfarenhet är också att utan en initial formell inbjudan *inför* place-ringen, kan det i ett senare skede i placeringen bli svårare för den unge att *"bjuda in sig själv"* och kontakta socialtjänsten om saker som känns fel.

Kalle: Det att barnet får ta det ansvaret att berätta för socialen gör att barnet börjar känna sig dåligt. Jag har själv haft det problemet. Alltså om man inte vågar berätta eller vill berätta, för att man inte vill ha den där pressen att socialen måste hitta ett nytt hem åt en och tvingas flytta igen. Det är det som blir det jobbiga. Alltså typ, man känner sig dålig att man måste ta det beslutet.

En brist på formell inbjudan att delta och uttrycka sina åsikter, kan därmed upplevas som att ansvaret vilar på den unga att vid behov ta kontakt med socialtjänsten, vilket i förlängningen kan upplevas som att det är den unges ansvar att initiera svåra beslut, som omplacering. Hannah lyfter också hur en formell inbjudan inte bara är viktig för att få information, utan också ges möjlighet att reagera på denna.

Hannah: Att få på sms att nu avgår jag [Hannahs socialsekreterare] min tjänst i den här kommunen och kommer inte tillbaka. Det är, liksom... Jag vill gärna ...få det sagt face to face. Så att de kan få en reaktion av mig så att jag kan säga hur jag tycker att det är. De behöver liksom inte skriva på sms att "nu avgår jag min tjänst här i X kommun". Det tycker jag inte är ok.

Hannahs beskrivning visar på *hur* information ges till unga också har betydelse för om de upplever sig inbjudna att uttrycka sin röst eller inte.

Bakom en formell inbjudan till delaktighet, exempelvis att barnet bjuds in att komma till tals i möten med socialtjänsten, behöver det stå en person. Liksom i tidigare studier (se t.ex. Bergman & Sandahl 2020; Fylkesnes et al. 2021; Hultman & Wissö 2023; Lindahl 2019; McTavish et al. 2022) framgår vikten av förtroendefulla relationer och kontinuitet för att barnet ska känna sig inbjudet, och uppleva delaktighet i sina kontakter med socialtjänsten. Ungdomarna betonar också värdet av att ha en socialsekreterare de känner och har förtroende för och som finns kvar över tid (trofast publik). Som Lillemor uttrycker betydelsen av att ha en fast handläggare: *"Du slipper konstant förklara varför du känner vissa saker. De behöver bara berätta det en gång"*. Kontinuiteten i kontakten har därmed ett värde i sig, men framför allt förtroendet för socialsekreterare, vilket kommer till uttryck i Kalles beskrivning nedan.

Kalle: Kontakten, alltså...som bidrar till förtroende. Och, vem som man kan kontakta när det är problem. För när man väl har det förtroendet så är det enklare med kontakten. Då känner jag att "jag kan kontakta den personen, jag kan lita på den personen". "Då får jag antagligen hjälp". Vilket jag även har fått, för jag litade på en person och då fick jag den hjälpen jag behövde. Förtroendet är väldigt värdefullt.

Detta visar på hur upplevt utrymme för att göra sin röst hörd också är kopplad till förtroende vilket ofta förutsätter tid och kontinuitet i relationen till ansvarig socialsekreterare.

Publiker – responsiva eller ohörsamma

Ur ungdomarnas perspektiv kan alla vuxna runt dem ses som potentiella publiker, som här delats in i kategorierna *responsiv* respektive *ohörsam publik*. Nedan utvecklar vi ungdomarnas upplevelser av olika "typer" av publiker och hur de ser på och förhåller sig till dessa i relation till delaktighet.

Den responsiva publiken

Med *responsiv publik* avses här handlingar och förhållningssätt hos socialarbetare och andra vuxna runt barnet, som bidrar till att ungdomarna upplever att de på allvar blir lyssnade på och som ger dem möjlighet att involveras och vara delaktiga. Som Hannah uttrycker det kännetecknas en bra socialsekreterare av att: "*hen lyssnar, hen tar in... skriver ned. Hen utgår utifrån vad jag vill*" och att hon känner sig delaktig när hon får "*..den typen av frågor, hen [socialsekreteraren] säger; jag hör dig och jag tar det (din fråga) med din förälder, också tar vi det utifrån vad din pappa säger. Och pappa brukar ju säga ungefär lika som mig i de sammanhangen. Så då är det klart.*". En responsiv publik utgörs därmed av specifika personer som bidrar till att de unga känner sig inbjudna att kunna ta kontakt och som lyssnar.

Inlyssnande och inkännande publik

Generellt framträder ur ungdomarnas beskrivningar och erfarenheter bilden av att en responsiv publik behöver både *lyssna* på vad barnet uttrycker och *känna in* barnets kroppsspråk och signaler.

Lillemor: En bra barnhandläggare lyssnar på vad barnet vill och inte på föräldern. För vill inte barnet flytta hem så vill barnet inte flytta hem. Det kommer inte bli bättre av det. (---) Det är alltid svårt för ett barn att uttrycka varför, men ibland så behöver man kanske inte veta varför ...det kan vara en känsla och att socialsekreteraren oavsett ska lyssna på barnets åsikt i första hand. För om barnet inte kan sätta fingret på sin faktiska känsla om varför man inte vill flytta hem så vill barnet fortfarande inte åka hem. Det ska man ändå respektera.

Att inte behöva förklara ett önskemål, och att bli känslomässigt tagen på allvar oavsett tydliga skäl, framträder i citatet som viktigt för att känna sig lyssnad på. Lillemor resonerar också kring vikten av att socialsekreterare lyssnar in den unges kroppsspråk för att förstå, då det kan säga något annat än vad den unge uttrycker i rummet, och tar umgängesituationer som exempel.

Lillemor: (...) Om ett barn ska träffa sin förälder kommer hon alltid säga bra saker men man måste titta på kroppsspråk, som kan säga en helt annan sak... handläggare kan inte analysera och se sådana situationer. Där pratar jag av egen erfarenhet. Jag har inte haft någon barnhandläggare som har kunnat se mitt kroppsspråk.

Vikten av att socialsekreterare kan sätta sig in i och förstå barnets känslor och utveckling lyfts fram av ungdomarna, och både Lillemor och Conrad uttrycker att socialsekreterare behöver utbildning i psykologi. Lillemor menar att: *"(...) jag tror att de kan behöva lite mer...vad som är psykologiskt hos ett barn. Speciellt för barn som kommer från traumatiska uppväxter...det kan vara otroligt svårt att förstå dem."*

Trofast publik

För ungdomarna är det även viktigt att en responsiv publik också är en *trofast publik*, i betydelsen att vara pålitlig och ge trygghet genom att finnas kvar över tid. Tidigare misstro mot socialtjänsten, och ett ständigt byte av socialsekreterare, kan utgöra ett hinder för att ungdomarna ska orka bygga förtroendefulla relationer till nya socialsekreterare, även om detta kan förändras i takt med att en förtroendefull relation utvecklas.

Elin: I början avskydde jag min socialsekreterare mer än något annat. När jag skulle åka för att träffa henne – det var helvetet på jorden. Jag avskydde det. Det var det värsta jag visste.

Trots den initiala misstron och avståndstagandet framträder i intervjun hur en kontinuerlig kontakt med hennes nya socialsekreterare successivt ledde till en förändring i hennes uppfattning. I citatet nedan synliggörs hur socialsekreteraren, trots Elins motstånd, fortsatt upprätthöll en stabil närvaro – ”och bara fanns där.”

Elin: (...) Efter varje semester var hon kvar. Mellan alla gånger vi inte sågs var hon alltid kvar. Hon lämnade mig aldrig ”i sticket”. Och, det blev någonstans att jag började lita mer och mer på henne. Och jag kommer ihåg en gång när jag insåg att ”fan vad känner mig trygg med henne”. Det var [tid på året] som jag hade rymt från ett jourhem för jag trivdes inte där. Jag kom tillbaka två dagar senare för jag hade mina saker där. Och ytterligare två dagar efter jag kom hem så skulle jag möta upp henne för att göra ett studiebesök i ett familjehem. Det första jag säger när jag sätter mig i bilen är ”Säg ingenting, jag vet att det var dumt!”. Då skrattade hon och sa ”jag tänkte inte säga någonting”.

Exemplet illustrerar hur den informella inbjudan i socialtjänsten med tiden kan bidra till en känsla av tillit, som tar tid att bygga upp men som enkelt raderas genom personalbyten. För Elins del var det viktigt att när hon väl etablerat en god kontakt till socialsekreteraren också få ett löfte om att socialsekreteraren skulle finnas kvar över tid, särskilt då en förestående omplacering närmade sig.

Elin: (...) Och då sa jag till henne, att ”då får du lova att försöka att inte säga upp dig till dess att jag kan stå på mina egna ben”. Då svarade hon ”jag ska göra mitt bästa”. Det var så jag insåg att jag har fått en bra socialsekreterare.

Liksom lyfts fram i studien av Fylkesnes et al. (2021) påtalas därmed humor, snällhet och tillgänglighet (över tid) som centrala kvaliteter hos socialsekreteraren för att bygga en förtroendefull relation. Elins krav och vädjan till socialsekreteraren att inte säga upp

sig kan också ses som en aktiv strategi (mer om strategi i kommande rubrik) att *relationellt påverka socialsekreteraren*, för att möjliggöra en fortsatt upplevelse av att som inbjuden göra sin röst hörd och vara delaktig i processen.

Ungdomarna beskriver återkommande byten av socialsekreterare som gör att de behöver starta om. Socialtjänsten riskerar därmed att i ungdomarnas ögon utgöra en potentiellt opålitlig och flyktig publik som inte finns kvar över tid.

Problemlösande publik

En responsiv publik karaktäriseras också av att den kan hjälpa ungdomen att lösa problem. Elin beskriver nedan socialsekreterarens roll som *problemlösande publik* i kontakten med sin mamma.

Elin: (...) jag kände "nej, nu bråkar mamma lite för mycket med mig." Så jag slängde iväg ett sms till min socialsekreterare "lös det, jag pallar inte." Så fick hon gå emellan och be min mamma "chilla ner". Och så har det liksom alltid varit, att när något blir för jobbigt, så säger jag till henne (socialsekreteraren), "lös det". Typ jag orkar inte. Så går hon in och löser det.

En problemlösande publik förväntas kunna agera på det som den unge berättar och behöver. Kalle berättar att han upplevt att han fått inflytande i samband med en placering genom att: "*Det var en gång jag nämnde, jag trivs bättre när det bor andra barn där. Och det lyssnade de på*".

Conrad uttrycker hur han hade önskat mer praktisk hjälp exempelvis i kontakterna med skola och sommarjobb: "*En av sakerna de hade kunnat hjälpa en med är lägenhet här. Eller så, en lägenhet så jag kan flytta ut från familjehemmet. Närmare skolan. Men de var för dåliga på att kommunicera*."

Den ohörsamma publiken

En *ohörsam publik* avser åhörare vars förhållningsätt och handlingar medför att de unga inte känner sig lyssnade på eller tas på allvar och utgör på många sätt motsatsen till den responsiva publiken. Det som gör att ungdomarna kan uppleva just socialtjänsten som ohörsam publik kan i denna studie kopplas till att socialsekreteraren av de unga uppfattas som *främmande, oförstående och/eller otillgänglig*. Dessa olika

dimensioner av ohörsamhet är nära sammanflätade, då en otillgänglig publik svårligen upplevs som förstående.

Främmande publik

Den höga personalomsättningen i socialtjänsten medför att ungdomarna ofta behöver förhålla sig till sin socialsekreterare (barnsekreterare) som en främling, en *främmande publik* som det kan vara svårt att ha förtroende för. En av ungdomarna berättar att hen hade bytt socialsekreterare åtta gånger med kommentaren *"det har varit jävligt jobbigt"*.

Kalles resonemang nedan visar, liksom Elin tidigare, hur förtroende tar tid att utveckla, varmed en socialsekreterare som inledningsvis kan upplevas som ohörsam som *"främmande publik"* med tiden av unga kan utvecklas till en responsiv publik som ger den unge utrymme att göra sin röst hörd.

Kalle: Det spelar en roll hur många gånger man byter för man vänjer sig vid en. Liksom skapar kontakt med en och så slutar den personen. Så måste man bilda en ny kontakt med en ny barnsekreterare. Det blir ju lite jobbigare och jobbigare för varje gång. Jag hade ju väldigt lätt med en, det var min första socialsekreterare. Henne hade jag jättebra kontakt med så slutade hon och så fick jag en ny. Så tog det ett bra tag innan jag fick bra kontakt med henne. Sen gick det bra. Men nu är det en ny så det blir inte lättare.

På direkt fråga om hur Kalle gör för att det ska bli en bra kontakt med socialsekreteraren uppger Kalle att: *"Jag låter det bara ta tid. Det är ju inte mitt ansvar att det ska bli en bra kontakt. Alltså, jag ska ju...inte påtvingas att få en bra kontakt med en barnsekreterare om de byter. Sen om de vill ha den bra kontakten får de ju självklart försöka få en bra kontakt. Det är ju liksom inte mitt jobb, det är deras."*

Kalles förhållningssätt till socialsekreteraren som en ständigt främmande publik kan beskrivas som att *avstå relationellt ansvar*. Även Elin ger uttryck för hur hon till en början inte litade på att en ny/främmande socialsekreterare skulle stanna kvar och säger: *"Så jag stötte iväg henne för att inte själv bli sårad. Och ju mer tiden gick växte hon på mig."*

Både Kalle och Elin ger uttryck för hur en socialsekreterare kan gå från främmande publik till en responsiv/trofast publik, men att det kan ta sin tid. Medan Kalle avstår relationellt ansvar genom att förhålla sig passiv avstår Elin relationellt ansvar genom

att aktivt försöka stöta bort socialsekreteraren, varmed det blir upp till socialsekreteraren att bevisa att hen står kvar.

Oförstående publik

Oförståelse hos en ohörsam publik kan kopplas till icke åldersadekvata frågor eller förhållningssätt. Ungdomarna uttryckte hur de fått icke åldersadekvata frågor av socialsekreterare, eller fått frågor som kan vara svåra att svara på.

Hannah: Jag var 8 år. Då var det så att socialen ville ha mig till kontoret ...och...alltså där de befinner sig. Ha mig där och prata och så...Då var det så "hur är det, hur är det i familjehemmet"... och..."hur har du kommit in i familjen", och den typen av frågor. Jag var ju bara 8 år, jag kunde ju inte svara på det. Jag var ju inte ens tonåring liksom. Så jag bara...jag sa inte som det var utan jag minns att ...jag sa bara att "ja, det är bra". Men jag tyckte inte att det var bra. Så de hade ju lika gärna kunnat fråga en vuxen människa om det för jag...och kanske fått ett bättre svar av dem. För där var jag ju inte ärlig.

Hannah beskriver hur hon upplevde både platsen och frågorna som "fel" i relation till den ålder och situation hon var i. Hannah resonerar också kring att barn kan vara rädda för att få det sämre om de uttrycker kritik mot ett familjehem som inte behandlat dem väl, att det kan leda till mer missförhållanden om familjehemmet hör samtalet, eller till att de behöver flytta och säger *"Jag har själv en vän som fått flytta från sitt familjehem för att hen har blivit slagen där"*. Detta visar på att delaktighet är komplext och innehåller fler dimensioner än att barn formellt ska bjudas in till att besvara frågor, att delaktighet också kan kopplas till en vilja eller ovilja att uttrycka en åsikt eller känsla i ett visst sammanhang (jfr Edman 2025). Conrad beskriver socialtjänstens oförståelse som en ovilja att ta det han berättade på allvar, då de trodde han var påverkad av sina föräldrar: *"Ja, alltså det var som du står och snackar med en vägg allt man sa slår tillbaka mot en. Det är så jag enklast kan förklara det. (...) Till slut så föll väggen så kunde man prata med kroppen bakom."*

Att mötas av oförståelse av socialsekreterare kan enligt Elin leda till att unga ger upp försök att göra sig delaktig, vilket bäst kan beskrivas som en *uppgivenhet* eller *tystnad*.

Elin: Jag tror att handläggarens oförståelse ibland kan vara anledning till att ungdomar väljer att inte vara delaktiga, framförallt om man som ungdom vuxit upp inom systemet...då har man lärt sig att det inte är lönt att ens försöka vara delaktig. Det blir ingen skillnad ändå.

Barnets känslomässiga engagemang till delaktighet (jfr Edman 2025) avtar eller upphör därmed. Även Hannahs exempel visar på hur frågor där en åsikt eller känsla efterfrågas också kan resultera i tystnad om barnet inte är redo att uttrycka hur det egentligen har det eller inte upplever miljön för samtalet som trygg.

Conrad berättar om att personal på ett HVB-hem talade till honom som ett barn och på ett överpedagogiskt sätt, vilket medförde att han inte upplevde personalen som hörbar eller responsiv, givet hans ålder.

Conrad: /---/ För de pratade med dig som om du var mindre än vad du var och det var inte roligt längre. /---/ Så en gång blev jag så förbannad så jag gick och nära slängde igen dörren och ja, skakade jättemycket och skrek på dem. Så fort de var pedagogiska, och det förstår jag att de ska vara men de vägrade att resonera med mig på ett humant sätt. De var pedagogiska. "Nu får du lugna ner dig" och så vidare. Istället för att... prata om vad som hade hänt.

Conrad beskriver hur han reagerar med ilska på personalens förhållningssätt, som han upplevde som förminskande.

Otillgänglig publik

Svårigheter att få kontakt med tidigare eller nuvarande socialsekreterare beskrivs av ungdomarna som ett bekymmer. Två av ungdomarna uppger sig ha lätt att få kontakt med sin nuvarande socialsekreterare, medan övriga tre beskriver socialsekreteraren som svår att få tag i och därmed som en publik som är ohörbar genom sin *otillgänglighet*.

Conrad: (...) det kändes verkligen inte som att de brydde sig om vad jag sa. De agerade liksom på eget bevåg.

Intervjuare: Gick det fort, eller...

Conrad: Inte det minsta. Det gick väldigt sakta. De var inte lätta att få tag på heller. Det är de inte nu heller.

Otillgängligheten kan kopplas både till den ansvariga socialsekreterarens bristande tillgänglighet men också till krångliga beslutsvägar inom socialtjänsten överlag, som fördröjer processer och beslut. Conrad uttrycker att: *"Ja, de ska ju prata med varandra. Om det sedan var lite större skulle det upp i nämnden och så. (---) Jag tror att de har en enhetschef eller något sådant som de också behöver prata med."* Hannah säger att: *"De svarar i princip aldrig (...) hen svarar i princip aldrig när jag ringer. Det resulterar i att jag blir arg. Så jag skickar ett argt sms till hen, och de gånger hen väl svarar är jag riktigt arg för att hen inte svarade tidigare."*

Att överhuvudtaget inte få kontakt med socialtjänsten blockerar de ungas möjlighet till delaktighet och inflytande, och förutom påtryckningar och uttrycka ilska finns få alternativa sätt för de unga att få kontakt.

Ungdomarnas strategier för ökat inflytande

Studien visar hur ungdomarnas möte med socialtjänsten som direkt och föränderlig publik med lagstadgad makt, gör att olika strategier kan behöva användas för att de unga ska kunna påverka sin situation. Liksom i en studie av Bengtsson, Sjöblom och Öberg (2018) beskriver ungdomarna hur de aktivt navigerar mot resurser, och aktivt förhåller sig till dessa, här i form av personer som kan utgöra en responsiv publik och som kan bidra till ökat inflytande för de unga i kontakten med socialtjänsten. Elins tidigare citerade aktiva krav och vädjan till sin socialsekreterare att inte säga upp sig är ett exempel, här kallat *relationell påverkan*. När kontakten med eller tilliten till den egna socialsekreteraren brister, eller socialtjänsten inte förmår lösa deras problem, ger flera ungdomar uttryck för hur de skapar allianser och aktivt söker sig till andra mer responsiva publiker för att uppnå delaktighet och möjlighet att påverka sin situation, vilket kan beskrivas som *strategiskt nätverkande*. Conrad beskriver i intervjun hur han sökte och fick stöd från familjehemmet för att förändra vad han uppfattade som ett "stelbent arrangemang" gällande umgängesplaneringen med biologiska föräldrarna. *"Då pratade jag ihop mig med familjehemmet och sen tog vi tillsammans det till socialtjänsten. Så nu har socialtjänsten gett oss halvt fria tyglar."* Conrads allians med familjehemmet ledde till en mer flexibel lösning av hans umgänge med de biologiska

föräldrarna. Hannah beskriver hur hon använder både sitt personliga nätverk och ett syskons socialsekreterare som stöd i kontakten med socialtjänsten.

Hannah: Min (förälder) har varit tillsammans med en (myndighetsperson) som jag står väldigt nära. Annars går jag via min mamma så hon tar det med socialen eller så ringer jag själv min socialsekreterare. Och svarar inte hon så ringer jag min brors socialsekreterare (...) Hen är skitbra. Så jag kontaktar hen om det skulle vara något.

På detta sätt fungerar syskonets socialsekreterare som en responsiv publik för Hannah. En främmande publik i form av nya socialsekreterare kan också upplevas som oförstående, utifrån sin brist på kunskap om ungdomens specifika situation. Hannah beskriver förlusten av en socialsekreterare hon upplevde sig ha god kontakt med. Här för hon fram betydelsen av att *"kunna hantera"* sin socialsekreterare, vilket kan förstås som att en kännedom om socialsekreterarens sätt att fungera men också relateras till socialsekreterarens kunskap om Hannahs specifika situation.

Hannah: Hon var en av de bästa jag haft. På det sättet. Men sen hon slutade så har det inte varit detsamma för jag har vetat att de andra ...de kommer jag inte klara av att hantera på det sättet som jag hanterade (tidigare socialsekreteraren). /---/om vi säger att hantera en socialsekreterare så är väl det hur hon ska agera i min biologiska familj, i familjehemmet och hur hon ska ta vissa situationer. Hon kanske läser igenom mina papper och så här...där det står olika saker...i pappret. Om hon missuppfattar det och säger..."men så här stod det inte i papperna", för att hon har missuppfattat det...då måste jag gå in och säger "jo men så här är det. Du måste läsa en gång till".

Hannahs kännedom om socialsekreterarens sätt att fungera gav Hannah redskap och en känsla av att relationellt kunna påverka socialsekreterarens agerande. Att hantera sin socialsekreterare "gör" Hannah genom att hålla sig lugn och saklig i samtal eftersom hon har märkt att det är det bästa sättet: *"Jo men om hon blir arg måste jag vara lugn (...)* Och när hon brusar upp ska inte jag brusa upp. För då blir det ännu

värre, och då kan det gå över från tjafs till bråk. (...) Och det är ett sätt som jag hanterar hen för att göra hen lugn". Ett annat exempel på relationell påverkan som strategi beskrivs av Elin. Hon berättar hur hon försökte vara trevlig mot sin nya socialsekreterare utifrån en tanke om att det kunde påverka hennes möjligheter att komma till ett bra familjehem: "Jag tänkte då att, ska jag få ett trevligt ställe är det bäst att jag är trevlig. För om jag beter mig som ett as kommer jag att få ett "asställe". Relationell påverkan kan i denna studie därmed kopplas till faktorer som att både hantera sitt eget humör, och vara beredd på och hantera socialsekreterares reaktioner men också vädjan och krav. Såväl relationell påverkan som strategiskt nätverkande kan ses som strategier de unga använder för att förbättra sina möjligheter till inflytande i relation till socialtjänstens maktposition.

Diskussion

I linje med tidigare forskning (Fylkesnes et al. 2021; McCafferty & Mercado Garcia 2024) påvisar denna studie vikten av en god och tillitsfull kontakt med socialsekreteraren. En responsiv publik som möjliggör delaktighet förknippas av ungdomarna med socialsekreterare som tar sig tid, lyssnar och försöker förstå (jfr Bergman & Sandahl 2020; McTavish et al. 2022).

Samtidigt medför hög personalomsättning (jfr Steive et al. 2024) att ungdomarna återkommande möter en främmande publik, vilket utgör ett hinder för att skapa den tillitsfulla relation som krävs för att ungdomarna ska uppleva att de har en informell inbjudan till socialtjänsten och kan ta kontakt när bekymmer uppstår.

I denna artikel har vi påvisat och lyft fram hur ungdomarnas erfarenheter av socialtjänsten som främmande, otillgänglig och/eller oförstående kan bidra till att socialtjänsten upplevs som en ohörsam publik, och utgör erfarenheter som försvårar deras möjligheter att komma till tals och göra sin röst hörd i mötet med socialtjänsten. Utifrån detta kan den höga personalomsättningen inom socialtjänsten ses som mycket problematisk. Studien visar också på betydelsen av en publik som är trofast över tid när ungdomar väl fått en socialsekreterare de litar på. Tidsaspekten i Henze-Pederson och Bengtssons (2024) modell för delaktighet kan i vår studie kopplas till publiken snarare än inbjudan/utrymmet, dvs vikten av att publiken är *trofast över tid*, men också finns där och ger den unge respons på kontaktförsök "*i (rätt) tid*", det vill säga när ungdomen behöver det, för att delaktighet ska vara möjligt.

Trots att ungdomarna upplevt bristande delaktighet i mötet med socialtjänsten och ger uttryck för både motstånd och passiv tystnad som svar på sådana situationer (jfr

ten Brummelaar et al. 2018), finns också exempel på situationer och personer som gjort delaktighet möjligt i mötet med socialtjänsten. De unga navigerar också aktivt mot hörsamma publiker både inom och utanför socialtjänsten, här kallat *strategiskt nätverkande* för att skapa förutsättningar för att komma till tals (jfr Bengtsson, Sjöblom & Öberg 2018). Den typen av delaktighetshandlingar kan med Markströms (2024) begrepp beskrivas som ”handlingar som tänjer på gränserna”. Att *relationellt* försöka *påverka* sin socialsekreterare i en viss beslutsriktning, kan liksom strategiskt nätverkande betraktas som en aktiv strategi för att öka möjlighet till delaktighet och inflytande. Att *avstå relationellt ansvar* är snarare en passiv handling som kan förstås som ett sätt att hantera socialtjänsten som ständigt främmande och föränderlig publik.

Slutsatser och implikationer för praktiken

Detta är en kvalitativ studie av begränsad storlek baserad på intervjuer med fem tonåringar. Studien stödjer dock det som tidigare forskning påtalat om vikten av tillitsfulla relationer i familjehemsvården för att möjliggöra delaktighet (se t.ex. Fylkesnes et al. 2021; Lindahl 2019; McCafferty & Mercado Garcia 2024). Att intervjua tonåringar innebär att de kan blicka bakåt på erfarenheter också som yngre barn, och flera ungdomar refererar ofta till ”barn” i sina utsagor. Genom att i denna artikel lyfta fram vad som kännetecknar en ohörsam respektive responsiv publik, synliggörs också de ungas förhållningssätt och hur de aktivt själva behöver förhålla sig till och använda sig av flera publiker, och hur *relationell påverkan* och *strategiskt nätverkande* kan användas som delaktighetshandlingar av ungdomar. Vidare synliggörs hur ansvarig ”socialsekreterare” utgör en *ständigt föränderlig publik*, som i perioder kan vara responsiv och ibland ohörsam.

Resultaten påvisar hur tidsbrist och personalomsättning inom socialtjänsten (jfr Steive et al. 2024) inte bara utgör ett relationellt problem för familjehemsplacerade unga, utan också medför rättsosäkerhet eftersom delaktigheten blir beroende av hur de unga navigerar i systemet. Det är i många avseenden ett organisatoriskt ansvar att lösa frågan om personalomsättning i socialtjänsten. Men vi menar att yrkesrollen som socialsekreterare i barn- och familjehemsvården också medför ett professionellt och etiskt ansvar och åtagande, där socialsekreterare behöver beakta tidsaspekten ur ungdomarnas perspektiv. Att vara beredd att stanna kvar i yrkesrollen en viss tid, och förbereda överlämningar på ett bra sätt om de lämnar sin tjänst, är därmed viktiga etiska aspekter som följer med yrkesrollen.

Referenser

- Bengtsson, M. (2022). *Att lämna en placering i samhällsvård: En studie om ungas övergång från samhällsvård till vuxenliv*. Högskolan i Gävle. Diss.
- Bengtsson, M., Sjöblom, Y. & Öberg, P. (2018). 'Well, it's up to me now' – young care leavers' strategies for handling adversities when leaving out-of-home care in Sweden. *Nordic Social Work Research*, 8(1), s. 8–18. doi.org/10.1080/2156857X.2018.1428673
- Bengtsson, T. T. & Henze-Pedersen, S. (2022). *Børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling på børne- og ungeområdet En vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv*. VIVE.
- Bergman, A.-S. & Sandahl, C. (2020). *Umgänge ur barnens perspektiv: Erfarenheter av kontakt med anhöriga för barn som bor i familjehem*. Handen: FoU Södertörn.
- Edman, K. (2025). *Barns delaktighet. En mikrosociologisk studie av barn- och familjeterapeutiska samtal*. Malmö universitet. Diss.
- Fylkesnes, M., Larsen, M., Havnen, K. Christansen, Øivin & Lehmann, S. (2021). Listening to Advice from Young People in Foster Care—From Participation to Belonging. *The British Journal of Social Work*, 51(6), s. 1983–2000. doi.org/10.1093/bjsw/bcab138
- Hardenstedt, H., Linde, S. & Ponnert, L. (2025). Aiming for participation of foster children within organizationally specialized social services: A bureaucratic or a relational act? *Nordic Social Work Research*, 15(2), s. 301–315. doi.org/10.1080/2156857X.2024.2414105
- Hayes, C.; Bhaskara, A.; Tongs, C.; Bisht, A. & Buus, N. (2024). What Purpose do Voices Serve If No One is Listening? A Systematic Review of Children and Young People's Perspectives on Living in the Foster Care System. *Child & Youth Care Forum*, 53, s. 525–562. doi.org/10.1007/s10566-023-09779-0
- Heimer, M; Näsman, E. & Palme, J. (2018). Vulnerable Children's Rights to Participation, Protection, and Provision: The Process of Defining the Problem in Swedish Child and Family Welfare. *Child & Family Social Work*, 23(2), s. 316–323. doi.org/10.1111/cfs.12424
- Henze-Pedersen, S. & Bengtsson, T.T. (2024). Developing a Model for Child Participation in Child Welfare Services. *Child & Family Social Work*, 29(4), s. 1086–1095. doi.org/10.1111/cfs.13150
- Henze-Pedersen, S. & Mikuta, M. I. (2025). At beskrive det ubeskrivelige. *Dansk pædagogisk Tidsskrift*, (1), s. 38–52.
- Hultman, E. & Wissö, T. (2023). Follow-Up of Out of Home Care in Dialogues Between Children and Appointed Social Workers. *Nordic Social Work Research*, 13(2), s. 333–347.
- IVO. (2018). *Får barn som bor på HVB tillräckligt stöd av socialtjänsten? Nationell tillsyn av socialtjänstens uppföljningar gällande vården av barn som bor i HVB*. Inspektionen för vård och omsorg.
- James, A. (2011). Agency. I: Qvortrup, J.; Corsaro, W. A.; Honig, M. (red.) *The Palgrave*

- Handbook of Childhood Studies*. Palgrave Macmillan.
- James, A. & James, A.L. (2012) *Key concepts in childhood studies* (2 uppl.). SAGE.
- Lindahl, R. (2019). *Socialsekreteraren och det familjehemsplacerade barnet. Om relationen, erkännandet och de institutionella förutsättningarna*. Örebro: Örebro universitet. Diss.
- Lundy, L. (2007). 'Voice' is Not Enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British Educational Research Journal*, 33(6), s. 927–942. doi.org/10.1080/01411920701657033
- Markström, A. (2024). *Barns delaktighet och aktörskap i mötet med socialtjänstens öppenvård*. Malmö: Malmö universitet. Lic.
- McCafferty, P. & Mercado Garcia, E. (2024). Children's Participation in Child Welfare: A Systematic Review of Systematic Reviews. *British Journal of Social Work*, 54(3), s. 1092–1108. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcad167
- McTavish, J.R., McKee, C. & MacMillan, H.L. (2022). Foster children's perspectives on participation in child welfare processes: A meta-synthesis of qualitative studies. *PLoS ONE* 17(10), e0275784. doi: 10.1371/journal.pone.0275784
- Pålsson, D., Leviner, P. & Wiklund, S. (2025) Children's right to participation in Swedish child welfare- the extent, nature and determinants of child interviews during investigations. *Child abuse & Neglect*, 162(1), 107000. doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.107000
- Saarnik, H. (2021). A Systematic Review of Factors Needed for Successful Foster Placements: Perspectives from Children and Foster Parents. *Child & Youth services*, 42(4), s. 374–392. doi.org/10.1080/0145935X.2021.1926227
- Skaug, B., Storhaug, A.S. & Marthinsen, E. (2021). The What, Why and How of Child Participation—A Review of the Conceptualization of "Child Participation". *Child Welfare. Social Sciences*, 10(54), s. 1–15. https://doi.org/10.3390/socsci10020054
- Socialstyrelsen. (2021). *Att lyssna på barn i familjehem. En nationell brukarundersökning om familjehemsplacerade barns upplevelser av vården*.
- Steive, K., Tham, P., Wiklund, S., Grell, P. & Kåreholt, I. (2024). Social work in an assembly line? The development of specialisation in child welfare and further internal division of work between 2003 and 2018. *European Journal of Social Work*, 27(3), s. 650–663. doi.org/10.1080/13691457.2023.2284669
- ten Brummelaar, M. D.C., Harder, A. T., Kalveboer, M. E., Post, W. P. & Knorth, E. J. (2018). Participation of youth in decision-making procedures during residential care: A narrative review. *Child & Family Social Work*, 23(1), s. 33–44. doi.org/10.1111/cfs.12381